

YENİ TEKNO- MİLLİYETÇİLİK VE ÇİN

AYŞENUR ALBAYRAK

Referans için: Albayrak, Ayşenur. "Yeni Tekno-Milliyetçilik ve Çin". İNSAMER Analiz. 16.05.2022.

Analiz

Tekno-milliyetçilik kavramı ilk olarak ABD'li Robert Reich tarafından 1987 yılında Japonya'nın ABD ekonomisi için güçlü bir tehdit olarak görüldüğü bir dönemde kullanılmıştır (Reich, 1987: 62). Kavram genellikle hükümetlerin yabancı ülkelere olan teknolojik bağımlılığı en aza indirmek için uyguladıkları stratejilere ve politikalara atıfta bulunmaktadır (Evans, 2020:81). Özellikle 20. yüzyılın milliyetçi kalkınma modelleri ve ekonomik korumacılık ile gündeme gelen kavram, ABD ve Çin'in 2018 yılından itibaren girdiği ticaret

savaşlarından sonra tekrar gündeme gelmiştir. Ancak bu dönemde ortaya çıkan yeni tekno-milliyetçilik (neo techno-nationalism), devletlerin teknolojiyi doğrudan kendi ulusal güvenlikleriyle ilişkilendirdikleri ve kendilerine düşman gördükleri devletlere ve devlet dışı aktörlere bu yolla müdahalede bulunabilmelerine olanak sağlayan/sağlaması amaçlanan bir anlayışa evrilerek sistematik bir rekabete dönüşmüştür. Yeni tekno-milliyetçilik altında, ülkeler rakip jeopolitik güç merkezleriyle girdikleri rekabette kritik kazanımlar elde

etmeye çalışmaktadır. Bu kazanımları elde etmek için de veri gizliliği ihlalleri, casusluk, şeffaflığın ihlali, sansür ve fikrî mülkiyet haklarının ihlali gibi yollara başvurmaktadırlar (Luo, 2021: 553-554). Geleneksel tekno-milliyetçilikle kendi ekonomilerini güçlendirirken küresel dünyadaki iş birliklerinden de faydalanmayı amaçlayan ülkeler, bugün gelinen noktada yeni tür tekno-milliyetçilik uygulamalarıyla rakip ülkelerin ulusal rekabet gücünü zayıflatmaya çalışmaktadırlar.

Son yıllarda hem yerel teknolojinin gelişmesi hem de milliyetçiliğin artmasıyla Çin yeni tekno-milliyetçi politikaların merkezi hâline gelmiştir. Çin açısından tekno-milliyetçiliğin ulusal bir araç olarak nitelendirilip değerlendirilmesinin tarihsel kökleri de vardır. Mao'dan itibaren Çin'de devlet, ülkenin teknolojik ve bilimsel gelişmesinde aktif rol oynamış ve neredeyse tüm süreçlere dâhil olmuştur. Kamu sektörü ve özel sektör arasında sıkı bağlantılar olması, ulusal kimlik ve milliyetçilikle birlikte değerlendirilmektedir. Özellikle son yıllarda -Xi Jinping döneminde- teknolojik gelişmelere büyük önem verilmektedir. Çin dışa bağımlılığını tamamen bitirmek amacıyla her alanda teknoloji şirketlerinin gelişmesi için büyük yatırımlar yapmaktadır; ancak bu girişimlerin tek hedefi

Çin'in teknoloji alanında dış ülkelere bağımlılığını azaltmak değildir. Bu süreçte Çin'in kendi teknolojisini kullanarak rakip ülkelere karşı avantaj elde etmek ve jeopolitik hedeflerine ulaşmak için veri gizliliği ihlallerinde ve casusluk faaliyetlerinde bulunduğu, fikrî mülkiyet haklarını ihlal ettiği iddiaları da gündeme gelmiştir. Bu iddialar çoğunlukla kanıtlanabilir niteliktedir; çünkü Çin'de başarıyla uygulanan devlet kapitalizmi sebebiyle firmalar ve hükümet arasındaki ilişkiler çok yakındır ve devletle özel sektör arasında derin bağlar vardır (Gertz&Evers, 2020: 122). Çin'in kendine rakip gördüğü ülkelerin ulusal güvenliklerini tehdit etmek amacıyla kendi teknolojisini kullanarak faaliyet göstermesi, ABD gibi hükümetin özel sektör üzerindeki etkisinin az olduğu Batılı ülkelere göre oldukça kolay ve olasıdır. Örneğin, 2015 yılında başlatılan 10 yıllık bir strateji olan Made in China 2025 programı, Çin hükümetinin kilit teknoloji sektörlerinde yerli inovasyon geliştirme ve nihayetinde küresel pazarları ele geçirme hedefiyle hazırlanmıştır. Tüm bu sert tekno-milliyetçi uygulamalara Batı ülkeleri de -özellikle Amerika- ayak uydurma yahut cevap verme yönünde harekete geçmiştir. Bu cevapların ve karşılıklı uygulamaların nelere yol açabileceği ise Çin-ABD arasında bilhassa 2018 yılından itibaren yaşanan ticaret

savaşlarında görülmüştür. Bu süreç sonucunda Çin'e birçok yaptırım uygulanmış, ticaret yasakları başlatılmış ve bazı firmalara karşı ciddi önlemler alınmıştır. Ortaya çıkan bu yaptırımlar ve ticaret savaşları olarak adlandırılan süreç, uygulanan yeni tür milliyetçi politikaların Çin'i teknolojik ve ekonomik olarak güçlendirmekten ziyade zayıflatabileceği öngörüsünü de beraberinde getirmiştir.

Gelinen noktada, bir süredir yürütülen politikaların günümüzde artık Çin'e faydadan çok zarar verebileceği de söylenebilir. Önümüzdeki süreçte bu durum Çin'in uluslararası akademiden-üniversitelerden dışlanması, yeni tekno-milliyetçi politikaların Çin'e ait şirketlere uluslararası alanda zarar vermesi ve son olarak Çin'in uluslararası arenada politik olarak da yalnızlaşması ve karşılıklı çatışma noktalarının artması ile sonuçlanabilir. Örneğin yaklaşık 40 yıldır Çinli-Amerikalı öğrenciler ve üniversiteler arasında sürdürülen ilişkiler casusluk, teknoloji hırsızlığı ve siber güvenlik tehlikeleri sebebiyle zarar görmüştür. Özellikle Amerikan akademisinde Çin'den gelen öğrenci ve akademisyenler tehdit olarak algılanmaya başlamıştır; dolayısıyla bu alanda uygulanacak yaptırımlar Çin için çok olumsuz sonuçlar doğurabilir; çünkü Çin'in tekno-milliyetçilik kapsamında geliştirdiği teknoloji,

büyük ölçüde yurt dışına gönderdiği öğrencilerin katkılarıyla ilerlemiştir. Bu alanda sözü edilen önlemler arasında Çinli akademisyenlerin vizelerinin iptal edilmesi, spesifik sektörlerdeki öğrencilerin vize sürelerinin kısaltılması, şüphelenilen öğrenciler hakkında araştırma yapılması gibi başlıklar yer almaktadır (Evans, 2020: 85-89). Bu kapsamda ABD, Haziran 2020'de Harbin Teknoloji Üniversitesi'nin de dâhil olduğu Çin'in önde gelen üniversitelerinden bazılarını kara listeye almış ve öğrencilerin AR-GE ve yazılım programlarını kullanmasını engellemiştir. Ayrıca Arizono, California ve Berkeley gibi üniversitelerin öğrenci değişim programları ve Batılı üniversitelerde bulunan Konfüçyüs enstitülerinin faaliyetleri de durdurulmuştur.

İlerleyen süreçte yeni tekno-milliyetçi politikalar Çin'in uluslararası arenada da politik olarak yalnızlaşmasıyla sonuçlanabilir. Çin'in hedeflediği teknolojik tam bağımsızlık durumu karşılıklı bağımlılığı ortadan kaldırarak daha katı devlet yapılarının oluşmasına ve ittifakların hassaslaşmasına sebep olabilir ve bu durum ekonomi, ulusal güvenlik ve ideoloji gibi etmenleri birleştirerek hepsinin beraber araç olarak kullanılmasına yol açabilir. Teknolojik gelişmelerde esas olan inovasyon odaklı ve pozitif toplamı

ortak bir rekabet elde etmek iken, sert tekno-milliyetçi politikalar devletleri yalnızlaştırabilir (Luo, 2022: 557-558). Örneğin Avrupa Birliği ülkeleri doğrudan Çin ile rekabet edebilecek ve Çin'in 5G ve diğer yeni nesil teknolojilerde küresel standartları etkileme girişimlerini engelleyebilecek bir ABD-Transatlantik ekonomik modelinin oluşturulması çağrısında bulunmuştur. Bu gibi gelişmeler özellikle yüksek teknolojiye sahip Batılı ülkelerin Çin karşısında bloklaşmasıyla ve durumun yalnızca teknoloji alanıyla sınırlı kalmamasıyla sonuçlanabilir.

Çin'in yeni tekno-milliyetçi politikaları uluslararası ticarete ve çok uluslu şirketler özelinde de belirsizlik ve güvensizlik riskini artırmaktadır. Çok uluslu şirketler için yerel yasaların küresel şirket politikaları ile uyumsuzluğu, şirketlerin güven kaybı yaşamasına ve casusluk suçlamalarına sebep olmaktadır. Bu durumun yarattığı en çarpıcı sonuç Huawei şirketi ile ilgili olmuş ve ABD Ticaret Bakanlığı Çinli şirkete bağlı 38 şirketi, Amerikan şirketleri için çalışılması yasak olan şirketler listesine eklemiştir. Çok sayıda Çinli firma için ekonomik casusluk, ticari sır casusluğu ve teknolojik hırsızlık iddialarında bulunmaktadır. Çin'de şirketlerin büyük çoğunluğunun devlet kontrolünde olması ve devletin şirketler üzerinde doğrudan etkili olup

onları kendi amaçları doğrultusunda yönlendirmesi, Çinli firmaların uluslararası arenada Pekin'in siyasi araçları olarak görülmesine sebep olmaktadır. Ayrıca WeChat uygulaması da siber güvenlik konusunda dijital platformların yönetmeliklerine uymamakla suçlanmakta ve uluslararası alanda tepki toplamaktadır (Plantin&De Seta, 2019: 11-12). Uygulamanın sadece Çinliler tarafından değil, diasporadaki Çinliler tarafından da aileleri ile görüşme yapmak için zorunlu olarak kullanılması, WeChat'in uyguladığı sansür ve gözetlemelerin uluslararası alanda daha fazla tepki toplamasına neden olmaktadır (Luqiu&Kang, 2021: 13). Bu aşamada Huawei ya da WeChat gibi Çinli firmalara yönelik ne gibi yaptırımların uygulanabileceği merak konusu olmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak Çin'in jeopolitik hedeflerine ulaşmak ve her açıdan güçlenmek için uyguladığı yeni tekno-milliyetçilik politikaları ülke için ciddi kayıplara sebep olabilir. Ekonomik ve güvenlik kaygıları arasındaki çizgilerin belirsizleştiği günümüz dünyasında artık ülkeler katı tekno-milliyetçi politikalar uygularken karşılığını iyi hesaplamalı ve ona göre davranmalıdır. Yaptırımla karşılaşmaları ve uluslararası ticaretten dışlanmaları onlara kazanacaklarından çok daha fazlasını kaybettirecektir.

Gelinen noktada Amerika'nın Trump dönemindeki gibi sert ve net yaptırımlar uygulayıp uygulamayacağı da önemli bir sorudur. Öte yandan gün geçtikçe daha da otoriterleştiği ve milliyetçi dozu yüksek iddialı politikalar yürüttüğü

görülen Xi Jinping yönetiminin teknoloji milliyetçi politikalarını artırması, uluslararası arenada daha fazla tepki görmesine sebep olacağından Çin'in bu süreçten zararlı çıkan taraf olması şaşırtıcı olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Bitzinger, R. A. (2011). "China's defense technology and industrial base in a regional context: Arms manufacturing in Asia". *Journal of Strategic Studies*, 34(3), 425-450, <https://doi.org/10.1080/01402390.2011.574985>
- Edgerton, D. E. H. (2007). "The contradictions of techno-nationalism and techno-globalism: A historical perspective". *New Global Studies*, 1(1), <https://doi.org/10.2202/1940-0004.1013>
- Evans, P. (2020). "Techno-nationalism in China-US relations: Implications for universities". *East Asian Policy*, 12(02), 80-92. <https://doi.org/10.1142/s1793930520000161>
- Garcia-Herrero, A. (2019). "From globalization to Deglobalization: Zooming into trade". *SSRN Electronic Journal*, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3496563>
- Gertz, G., & Evers, M. M. (2020). "Goeconomic competition: Will state capitalism win?". *The Washington Quarterly*, 43(2), 117-136, <https://doi.org/10.1080/0163660x.2020.1770962>
- Luo, Y. (2021). "Illusions of techno-nationalism". *Journal of International Business Studies*, 53(3), 550-567, <https://doi.org/10.1057/s41267-021-00468-5>
- Luqiu, L. R., & Kang, Y. (2021). "Loyalty to WeChat Beyond National Borders: A perspective of media system dependency theory on techno-nationalism. *Chinese Journal of Communication*, 14(4), 451-468, <https://doi.org/10.1080/17544750.2021.1921820>
- Nakayama, S. (2012). "Techno-nationalism versus techno-globalism". *East Asian Science, Technology and Society: An International Journal*, 6(1), 9-15, <https://doi.org/10.1215/18752160-1504708>
- Reich, R. (1987). "The rise of technonationalism". *The Atlantic*.
- Rikap, C., & Lundvall, B.-Å. (2021). "AI policies and politics in China and the US between techno-globalism and techno-nationalism". *The Digital Innovation Race*, 145-163, https://doi.org/10.1007/978-3-030-89443-6_7
- Shim, Y., & Shin, D. (2019). "Smartness in techno-nationalism? combining actor-network theory and institutionalization to assess Chinese smart TV development". *Technological Forecasting and Social Change*, 139,

87-98, <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2018.09.004>

Shim, Y., & Shin, D.-H. (2016). "Neo-techno nationalism: The case of China's handset industry". *Telecommunications Policy*, 40(2-3), 197-209, <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2015.09.006>

The Diplomat. "US-China Techno-Nationalism and the Decoupling of Innovation". 10.09.2020, <https://>

thediplomat.com/2020/09/us-china-techno-nationalism-and-the-decoupling-of-innovation

Zhao, Y. (2010). "China's pursuits of Indigenous Innovations in information technology developments: Hopes, follies and uncertainties". *Chinese Journal of Communication*, 3(3), 266-289, <https://doi.org/10.1080/17544750.2010.499628>